

# Groen & Doen



beleef de natuur!

HOOGVEEN

## Nestkasten schoonmaken

Vogels in de winter, een Scharrelkidsavontuur. Zaterdag 30 januari van 13:30 tot 15:30 uur gaan we nestkastjes schoonmaken en nieuwe nestkastjes ophangen. Doe je mee? Kom dan naar het Spaarbankbos en we gaan aan de slag. Misschien kunnen we nog vogelsnacks maken en ophangen. Verzamelen op de parkeerplaats van de tennisclub. Maximaal 20 kinderen.

► Aanmelden via <https://www.ivn.nl/afdeling/hoogeveen/activiteiten/vogels-de-winter-scharrelkids-avontuur>

Het Drentse Landschap

ASSEN / VRIES

## Liefde in de natuur

Zondag 14 februari om 14.00 uur. Liefde op Heidenheim. Een verrassende excursie over landgoed Heidenheim waarbij de liefde in de natuur centraal staat. Startlocatie: halverwege de Taarlose Weg (tussen Vries en Assen), ter hoogte van het bord van Het Drentse Landschap.



RUINEN

## Drie wandelingen

In het bezoekerscentrum kun je ook tijdens de herinrichting terecht voor informatie over het Nationaal Park Dwingelderveld. Vanaf het bezoekerscentrum, Benderse 22, starten drie bewegwijzerde wandelingen. Van 4,5, 7 en 13 km. Voor ieder wat wils. Wel is het verstandig om zeker voor de wandeling van 13 km, de nordic walking route, laarzen aan te doen. Bij veel regenval is het verstandig om eerst bij het bezoekerscentrum te informeren naar de begaanbaarheid van de route.

► Informatie via: [www.natuurmonumenten.nl/bcdwingelderveld](http://www.natuurmonumenten.nl/bcdwingelderveld)



DROUWEN

## Expeditie

Op expeditie met je klasgenoten. Geschikt voor groep 4 t/m 6. Leuk voor een feestje.

► Kijk op [boomkroonpad@staatsbosbeheer.nl](mailto:boomkroonpad@staatsbosbeheer.nl) of bel 0592-377305.

# Trek wilde zwanen getoond met hulp van halsbanden

Hero Moorlag

Stagig, maar toch wat onbeholpen door hun grote poten met brede zwemvliezen, lopen de wilde zwanen tussen de maïsstoppels. De kleine zwanen zijn kwiek. Beide soorten fourageren samen met toendrarietganzen. Sommige zwanen gaan liggen, hebben kennelijk voorlopig genoeg gegeten. Nu niet uit de auto, want dan lopen ze verder het veld in en vliegen de toendra's op. Ik heb de auto in de berm gereden van de VAM-weg, ten noorden van Stuifzand. Raampje omlaag, kijker gericht. In eerste instantie let je op de groepen zwanen en probeert de wilde van de kleine te onderscheiden. Er lopen 55 zwanen, veertig wilde en vijftien kleine. Los van de groepjes waggelt nog een zwaan, een wilde. Door de kijker zie ik een blauwe halsband. De code is goed leesbaar: wilde zwaan 7E83. Een week later staat ze tussen 120 soortgenoten op het ijs van de Boerenveensche Plassen. Thuisgekomen meld ik de waarneming op [www.geese.org](http://www.geese.org). In het broedgebied, Letland, zijn wilde zwanen geringd en voorzien van een halsband. Heb je je eenmaal aangemeld op [geese.org](http://www.geese.org), dan krijg je de nieuwsbrieven over de trek van zwanen en ganzen. Zwaan 7E83 kun je volgen. Iedere vogelaar die hem heeft waargenomen staat met naam en datum van waarneming op een kaart. De normale route ligt over Litouwen, Noord-Duitsland (Rügen) en via West-Duitsland naar Nederland. Wilde zwaan 7E83, een vrouwtje, is op 29 juli 2014 in Letland geringd en in 2015 drie keer in Duitsland ge-

### ► Zwaan 7E83 komt uit Letland



Familie wilde zwaan op het ijs van de Boerenveensche Plassen.

Hero Moorlag

zien. Op 18 januari 2016 was ze in de Boerenveensche Plassen bij Pesse. Kleine zwanen krijgen een gele of witte halsband. Zo is men erachter gekomen dat kleine zwanen vanaf de negentiger jaren geleidelijk hun trekroute hebben verlegd. In 2015 is dat opgelopen tot 3000 vogels. Ze trekken vanaf Litouwen over Wit-Rusland richting Kazachstan, buigen af naar de Krim en vliegen over de Zwarte Zee naar de Evros Delta op de grens van Griekenland en Turkije. Deze trekbeweging kreeg de toepasselijke naam De Odyssee van de Kleine Zwaan. Gevolg: in ons land overwinteren sindsdien minder kleine zwanen. Je moet ze echt zoeken tussen de wilde zwanen. Bij Pesse telde ik 15 kleine tussen 120 wilde

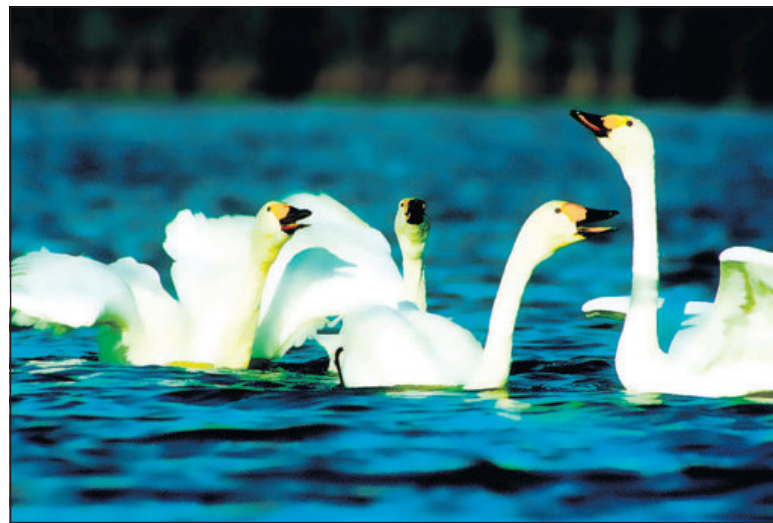
zwanen. In Engeland heet de kleine zwaan Bewick's Swan, genoemd naar de Engels ornitholoog (vogelkenner) Thomas Bewick (1753-1828). De naam Tundra Swan, toendrazwaan, wordt ook gebruikt. Hij broedt namelijk op de toendra's van het hoge noorden. De wilde zwaan broedt langs meren en op eilandjes in Finland en Letland. De Engelse naam is Whooper Swan (spreek uit hooper). Het is een luidruchtige zwaan. Voortdurend hoor je wilde zwanen whoep-hoep roepen. In het YouTube filmpje Sound of the Whooper laat ik dat horen van wilde zwanen op de plas in de Mepper Hooilanden. Hier is de link: <https://youtu.be/JMOZoX-SSyA>. Het geluid van de kleine zwaan lijkt daar wel op, maar is hoger. De knobbelzwaan heet in Engeland Mute Swan. Mute

staat voor stom in de zin van zwijgen. Toch hoor je een knobbelzwaan. In vlucht maken de vleugels een piepend geluid. Knobbelzwanen hebben een rode snavel. De snavel van wilde en kleine zwanen is geel met een zwarte punt. Een wilde zwaan heeft meer geel op de snavel dan een kleine zwaan. Een wilde zwaan heeft de grootte van een knobbelzwaan. Een kleine zwaan is een slag kleiner, maar in het veld is dat moeilijk te zien. Het geel en zwart op de snavel geeft uitsluit. Ver van de grote groep zwanen daalde op 18 januari tegen twaalf uur een complete familie wilde zwanen neer op het ijs. Vader, moeder en drie tweede jaars, pubers. Ze zagen er goed uit. Na overwintering keren ze eind maart naar Letland terug.

# Kleine zwaan tankt 's winters bij in het Lauwersmeer

De kleine zwaan is een karakteristieke wintergast die van half oktober tot maart in ons land te bewonderen is. Het grootste deel van de wereldpopulatie verblijft 's winters in Nederland. Gemiddeld zijn dat er zo'n 17.000. In de herfst foerageren ze op het water. 's Winters eten ze vooral gras. Het gaat goed met de kleine zwaan. De laatste vijftig jaar is de populatie verviervoudigd. Er zijn nu 25.000 exemplaren, die allemaal rond de poolcirkel in Europees Rusland en Siberië broeden.

De kleine zwaan lijkt op zijn grotere neef de wilde zwaan. Belangrijkste verschil is dat de kleine zwaan een rondere kop heeft en dat zijn snavel minder geel is. Kleine zwanen komen in oktober na een reis van minstens 3500 kilometer in ons land aan en blijven hier dan de hele winter. Onderweg moet de kleine zwaan diverse malen stoppen om bij te tanken. Ze maken deze tussenstops om hun 'brandstoftank' weer te vullen met vet. Dat bijtanken vergt veel tijd. Een kleine



Kleine zwanen in Nationaal Park Lauwersmeer.

Geert de Vries

zwaan heeft ongeveer drie weken nodig om zijn brandstoftank met 1000 gram vet te vullen. De aanwezigheid van pleisterplaatsen tussen Noord-Rusland en Nederland is dan ook van levensbelang voor de kleine zwaan.

De meeste kleine zwanen gaan eerst naar het Lauwersmeer. Daar

doen ze zich te goed aan de wortelknollen van met name fonteinkruiden. Als deze voedselbron is uitgeput eten ze oogstafval van aardappels, maïs en suikerbieten. 's Winters zijn het vooral graseters. Om het broedgebied bij de poolcirkel op tijd te bereiken, beginnen kleine zwanen in maart

aan hun terugreis. Onderweg moeten ze regelmatig stoppen om bij te tanken. Goed voedsel is gedurende de reis slechts voor een beperkt aantal zwanen beschikbaar. Het is de kunst om bij een soort kopgroep te horen. Lukt dat niet dan moeten ze meestal met 'de kruimels' genoegen nemen. Hierdoor kunnen veel vrouwtjes uit het peloton niet genoeg vetreserves aanleggen. Gevolg is dat menig gelegd ei te klein uitvalt en een te klein jong legt al gauw het loodje bij extreme kou. Om een goed broedseizoen te hebben moet je als kleine zwaan ervoor zorgen dat je in de kopgroep zit. De arctische zomer duurt slechts 120 dagen. De ontwikkeling van ei tot vliegvlugge zwaan duurt ongeveer 110 dagen. Er is slechts een marge van 10 dagen. Daarna moeten de 10 weken oude jongen de 3500 km trektocht naar Nederland afleggen. Een reis die ook niet geheel zonder gevaren is.

Sonja van der Meer, Stichting Het Drentse Landschap